

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Матеріали
III Всеукраїнської науково-практичної конференції

23 квітня 2025 року

м. Черкаси

УДК 159.923
ББК 88.4
П-78

*Рекомендовано до друку вченою радою
навчально-наукового інституту управління та безпеки населення
Національного університету цивільного захисту України
(протокол № 3 від 20 березня 2025 року)*

*Дозволяється публікація матеріалів збірника у відкритому
доступі комісією з питань роботи із службовою інформацією
у Національному університеті цивільного захисту України
(протокол № 1 від 19 березня 2025 року)*

П-78 Проблеми психології діяльності в особливих умовах : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 23 квіт. 2025 р. Харків : «ФОП Супрун Т.О.», 2025. 309 с.

ISBN 978-617-549-507-0

Збірник містить матеріали, представлені учасниками III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми психології діяльності в особливих умовах».

У публікаціях висвітлено широке коло проблем, пов'язаних з актуальними питаннями психологічного забезпечення службово-професійної діяльності підрозділів сил безпеки та оборони України; медико-психологічними основами збереження здоров'я й реабілітації учасників бойових дій та інших надзвичайних ситуацій; особливостями надання психологічної допомоги постраждалим внаслідок кризових травматичних подій.

Збірник адресований науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, спеціалістам у галузі психології, а також усім тим, хто цікавиться сучасними науковими дослідженнями психологічних проблем діяльності в особливих умовах.

УДК 159.923
ББК 88.4

ISBN 978-617-549-507-0

© Авторські тексти, 2025
© НУЦЗ України, 2025

<i>Наталія ПОЛЬОВА, Сергій ДАНИЛЕНКО, Олег ЛИСЕНКО</i>	
ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВНАСЛІДОК КРИЗОВИХ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ.....	253
<i>Віталія РУСИН, Яна АМУРОВА</i>	
ВПЛИВ НЕВИЗНАЧЕНОЇ ВТРАТИ НА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ НЕГАТИВНИХ ПСИХІЧНИХ СТАНІВ ЧЛЕНІВ СІМЕЙ ЗНИКЛИХ БЕЗВІСТИ.....	255
<i>Ольга САДОВА, Геннадій ГРИБЕНЮК</i>	
ОСОБИСТІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ.....	257
<i>Ігор СЕРГІЄНКО, Олег НАЗАРОВ</i>	
ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕЗАДАПТИВНИХ ВПЛИВІВ НА РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	258
<i>Надія СМУРОВА, Едуард МИХЛЮК</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ СТАНІВ РЯТУВАЛЬНИКІВ ДСНС З РІЗНИМ РІВНЕМ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ.....	260
<i>Юрій СОГУЙКО, Тереза ГОЛОВАЧ</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ПРИ УКУСАХ ЗМІЙ.....	262
<i>Наталія СТЕЛЬМАХ, Яна АМУРОВА</i>	
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ТРАВМАТИЧНИМ ДОСВІДОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	264
<i>Олена СТОЛЯРЕНКО, Оксана СТОЛЯРЕНКО</i>	
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ЖЕРТВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ.....	266
<i>Іван ТАРТУС, Олена КУЛІШ</i>	
ПСИХІЧНІ СТАНИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	268
<i>Ілля ТАТАРКО, Ірина ДАНИЛОВА</i>	
ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ВИКОНАННІ ТРУДОВОЇ ФУНКЦІЇ ВИКЛАДАЧАМИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ.....	271
<i>Юлія ФЕДОРЕНКО, Василь СТАСЮК</i>	
МЕТОДИ ТА ТЕХНІКА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ПОСТРАЖДАЛИМ ВНАСЛІДОК КРИЗОВИХ ТРАВМАТИЧНИХ ПОДІЙ.....	273
<i>Ірина ФІЛЬЧУК</i>	
ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ.....	274
<i>Світлана ФІМЯР, Наталія ПОЛЬОВА, Ірина ОСТАПЕНКО</i>	
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД НАДАННЯ ЕКСТРЕНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ НАСЕЛЕННЮ.....	276
<i>Вікторія ФІРСОВА, Тетяна БОГДАН</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ ВАГІТНИХ ЖІНОК, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ У ВИМУШЕНІЙ МІГРАЦІЇ.....	278
<i>Микола ФОМИЧ, Людмила МОХНАР</i>	
СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ПСИХОЛОГІВ МОБІЛЬНОГО ПОЛЬОВОГО ТАБОРУ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДСНС ПІД ЧАС ПОШКОДЖЕННЯ ЕНЕРГОСИСТЕМИ У МІСТІ ХАРКОВІ.....	280
<i>Валентина ХАБАЙЛЮК</i>	
РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОДОЛАННІ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ.....	281

СТАБІЛІЗАЦІЙНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАХОДИ ПСИХОЛОГІВ МОБІЛЬНОГО ПОЛЬОВОГО ТАБОРУ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДСНС ПІД ЧАС ПОШКОДЖЕННЯ ЕНЕРГОСИСТЕМИ У МІСТІ ХАРКОВІ

Микола ФОМИЧ

кандидат психологічних наук, доцент,

Людмила МОХНАР

кандидат педагогічних наук,

Національний університет цивільного захисту України

«Сьогоднішня ракетна атака по Харкову була найпотужнішою з початку повномасштабної війни», – заявив мер міста Ігор Терехов у відеозверненні до містян [1], після того як 22 березня 2024 року окупаційні війська вдарили по Харкову понад 20 авіаційними ракетами. Ворог цілеспрямовано бив по енергетичній інфраструктурі, вивівши її з ладу. Місто повністю було знеструмлене, внаслідок чого не працювали водо-та теплопостачання, зупинився електротранспорт, виникли перебої із зв'язком та інтернетом. У лікарнях міста через знеструмлення приймали тільки невідкладних хворих.

Для ліквідації наслідків ворожого обстрілу, ДСНС було залучено понад 50 одиниць пожежно-рятувальної техніки, 250 рятувальників і пожежний потяг. У Харкові відкрили всі «Пункти незламності».

З метою нарощування сил та засобів до міста було направлено Мобільний польовий табір життєзабезпечення ДСНС (МПТЖ), який складається із 6 модулів: польовий пункт проживання, відділення життєзабезпечення, польовий пункт харчування, автотранспортне відділення, мобільний медичний пункт, пункт екстреної психологічної допомоги. Всього до роботи табору було залучено 22 особи.

Прибувши до місця дислокації табір було розгорнуто та переведено у режим функціонування. Як було зазначено, у складі МПТЖ функціонує Пункт екстреної психологічної допомоги, до роботи якого залучаються два психологи ДСНС, один з яких виконує обов'язки його начальника.

Відповідно до Положення про МПТЖ [2] завданнями психологів є надання екстреної психологічної допомоги особовому складу МПТЖ та постраждалим, зменшення та нейтралізація у них негативних психічних станів і реакцій, запобігання розвитку деструктивних та девіантних форм поведінки, відстеження ймовірності виникнення негативних масових соціально-психологічних явищ серед постраждалих, попередження чуток та боротьба з їх наслідками.

З метою вирішення означених завдань на місці дислокації МПТЖ психологами ДСНС було організовано зустріч людей, які почали прибувати до табору, роз'яснювалась мета його роботи, таким чином встановлювався психологічний контакт з містянами, пропонувалось гаряче харчування та підзарядка мобільних пристроїв. Під час цього, психологи постійно здійснювали візуальну оцінку психічного стану серед харків'ян. Було помічено значне напруження, причиною якого, як було встановлено у ході бесід, став інформаційний вакуум, що виник у зв'язку із відсутністю доступу до звичних джерел інформації, таких як телевізор, інтернет, радіо.

Вся комунікація, яка існувала на той час, між більшістю харків'ян, – це міжособистісне спілкування, у ході якого передавалась інформація про ситуацію у місті. У процесі такого спілкування, що й не дивно, почали частішати випадки викривлення інформації та ширитись чулки. Зокрема, одна із жінок, яка прибула до табору, повідомила, що чула від сусідки, про те, що у місті внаслідок авіаудару трапився викид небезпечних хімічних речовин, і що повітря заражене. Інша жінка чула, про те, що йде ескалація бойових дій на кордоні із Харківською областю.

Звичайно все це створювало напруження і підвищення рівня збудження серед мешканців міста, тому психологам доводилось вживати контрдії з метою боротьби з викривленням інформації та припиненням чуток в МПТЖ. Так, було визначено посадову особу, яка повідомляла присутнім у таборі офіційну інформацію про перебіг подій з ліквідації наслідків НС. Обираючи людину для такої ролі психологами було враховано те, що сприяти витісненню чуток будуть статус промовця, актуальність інформації і повнота фактів про події. Вжиті заходи дали свій результат і люди позитивно сприймали доведену до них інформацію і напруження спадало.

Ще однією точкою напруги серед харків'ян, особливо родин з дітьми, була тимчасова непрацездатність централізованої системи оповіщення повітряної тривоги у місті, внаслідок відсутності електрики, не працювали й мобільні застосунки через відсутність інтернету та розряджені гаджети. Тому за рішенням штабу ліквідації НС було організовано оповіщення про повітряні атаки через штатні гучномовці оперативно-рятувального автотранспорту, який курсував містом та інформував громадян про повітряні атаки та «відбої».

З метою відволікання дітей від тривоги у батьків, з якою також працювали психологи під час коротких психотерапевтичних сесій, психологи ДСНС організували дитячий куточок, де у формі гри допомагали дітям впоратись з негативними емоціями, покращуючи їхній психічний стан.

Задовольнивши свої базові потреби у таборі, зарядивши мобільні пристрої та головне отримавши достовірну інформацію про наслідки ворожого обстрілу і хід їх ліквідації, люди у стабільно-задовільному стані залишали табір та повертались додому. Декотрі з містян звертались з проханням до психологів ДСНС взяти їхній номер телефону, і напротязі дня психологи у телефонному режимі продовжували надавати інформаційну допомогу харків'янам.

Таким чином, проведені стабілізаційні психологічні заходи у місті Харкові під час роботи Мобільного польового табору життєзабезпечення ДСНС сприяли зменшенню психічного напруження серед містян та припиненню чуток. Всього за час роботи МПТЖ було охоплено стабілізаційними заходами психологічної підтримки 176 осіб.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Блекаут у Харкові: стало відомо про наслідки найпотужнішої атаки росіян. *УНІАН*. URL : <https://surli.cc/oserrl>.
2. Наказ ДСНС України від 25.01.2024 № НС-84 «Про створення та затвердження Положення про Мобільний польовий табір життєзабезпечення ДСНС».

РОЛЬ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПОДОЛАННІ СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ СИТУАЦІЙ

Валентина ХАБАЙЛЮК

кандидат психологічних наук, доцент,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Буденне життя сучасної людини часто наповнене стресом, неприємними новинами, несподіваними змінами та складними ситуаціями. Життєві ситуації сприймаються та оцінюються кожною людиною по-різному. Складна життєва ситуація включає певні зовнішні обставини та індивідуальні особливості людини, яка оцінює конкретну ситуацію як складну для себе. Здебільшого проживання складних життєвих ситуацій супроводжується негативними емоціями, високим ступенем невизначеності, об'єктивним погіршенням умов в різних сферах життя, неочікуваними проблемами і перешкодами. Неприятливі зовнішні фактори активізують захисні психологічні механізми, посилюють нервово-психічне напруження, поведінкову та когнітивну дезорганізацію.